

**Halyna Kraievska, Candidate of Economic Sciences,
Senior Research Officer at the Department
of Social Capital Formation Problems**
*Ptoukha Institute for Demography and Social Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-296-8-41>

**THE FORMATION OF PARTNERSHIPS
AS A DIRECTION FOR THE DEVELOPMENT
OF THE SOCIAL CAPITAL OF COMMUNITIES**

**ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСТВ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ГРОМАД**

В умовах децентралізації прав, повноважень та відповідальності на засадах субсидіарності, яка є основою адміністративно-територіальної реформи, нагромадження соціального капіталу новоутворених територіальних громад є запорукою їх самодостатнього розвитку. Зростання стратегічної важливості розвитку соціального капіталу посилюється викликами обумовленими війною та необхідністю післявоєнної відбудови. За цих обставин виявлення груп інтересів та точок їх перетину, на основі яких можна застосовувати ті чи інші форми партнерської взаємодії є стратегічним завданням органів місцевого самоврядування. Тому місцева влада повинна намагатися підтримувати місцеві спільноти у створенні та функціонуванні організацій, з якими вона могла б співпрацювати у діагностиці потреб та реалізації завдань соціальної політики. Формування сторін партнерства передбачає моніторинг потреб, очікувань жителів та на основі цього застосування моделей участі: командна робота, делегування повноважень, консультації. Формування зворотного зв'язку є ще одним завданням створення сторін партнерства. Він передбачає публічні звіти та опитування щодо оцінювання задоволеності діяльністю органів місцевого самоврядування.

В забезпеченні інклюзивності корисним буде досвід польських громад, які створюють групи самопомоги – добровільні, найчастіше неформальні збори осіб, активні дії яких спрямовані на спільне подолання проблем, що виникають через захворювання, проблеми психічного чи соціального характеру, що стосуються безпосередньо їх самих чи їхніх родичів [1, с. 35]. Ініціатором такої групи може бути соціальний працівник. Розширення знань та інформації про вирішення проблеми, уникнення почуття ізольованості та безпорадності,

взаємодопомога є результатами створення таких груп. Робота із сприяння утворенню груп не тільки самопомоги, але й підтримки та груп з вирішення певних місцевих проблем є необхідним елементом розвитку соціального капіталу в громаді. Створення таким чином балансу соціальних сил шляхом вирівнювання їх можливостей, робота із формування територіальної ідентичності та солідарності фактично є підготовчою роботою для зміцнення сторін партнерства та формування досвіду спільних дій.

Слід зазначити, що одноразові акції взаємодії або участі не є достатньою основою для формування соціального капіталу. Навіть періодичність або циклічність повторення спільної діяльності є важливим чинником але недостатнім для формування його стійких форм. Для останнього потрібно розширювати повноваження та зміцнювати спроможність осіб або груп, що проживають в громаді, мають ідеї або ініціативи щодо перспектив розвитку або вирішення проблем громади; створювати мережі стейкхолдерів на основі комунікативних майданчиків: круглих столів, нарад, зборів. Це має бути цілеспрямована та систематична робота, яка в умовах відсутності практики децентралізованого розвитку покладена на органи місцевого самоврядування, а саме на відділи соціальної допомоги.

Парадокс сучасного етапу реформування територіальної організації влади полягає в тому, що роль держави в розвитку громад зменшується, але її активність на місцевому рівні, особливо у організації взаємодії та гармонізації інтересів стейкхолдерів зростає. Передача значної частини повноважень на місцевий рівень не завжди підкріплена фінансовими та організаційними ресурсами з об'єктивних причин (стан економіки територіальних громад, рівень кваліфікації та функціональності управління). Ускладнює ситуацію війна, яка створює нові виклики у відбудові громад, інтеграції внутрішньо переміщених осіб, зростанні кількості вразливих груп населення тощо. Тому виникає потреба у підтримці стейкхолдерів (бізнесу, жителів), а накопичення соціального капіталу саме на рівні територіальних громад стає стратегічним завданням їх розвитку в сучасних умовах.

Багато країн проходили етапи розвитку, які характеризувалися докорінною трансформацією управління, низькою активністю громадян, слабкою практикою спільних дій. Тому їх досвід в підготовці та організації партнерств буде корисним для України. Зокрема в Польщі 1994 року реалізовувався проєкт «Місцева демократія у Польщі». Його особливістю було підготовка не тільки посадових осіб місцевого самоврядування до нових умов розвитку країни в посткомуністичний період, але й підготовка лідерів громад, формування ними груп активності та визначення проблем громад над вирішенням яких ці групи

будуть працювати. В проєкті взяло участь 25 польських міст, утворено 45 груп активності громадян, в яких працювало 400 осіб [2, с. 150].

Не менш корисним є досвід Вірменії, яка реалізувала програму «Участь громадськості в оцінці міських програм». Її виконання передбачає поділ міста на райони, в кожному з яких обирається прямим голосуванням група активістів, що братиме участь у Координаційному комітеті із планування розвитку міста, до якого крім неї входить місцева влада та експерти. Група відстоює інтереси району, який вона представляє у вирішенні проблем відібраних шляхом опитування його жителів.

У м. Банська Бистриця в Словаччині було використано інший підхід. Була створена оплачувана посада організатора, що відповідає за громадську ініціативу. Організатор здійснила опитування громадян щодо виявлення найбільш актуальних проблем громади та відібрала лідерів, які визначили пріоритетну проблему для спільного вирішення. В Румунії для врахування думки громадян та встановлення зворотного зв'язку застосовується інструмент громадських дорадчих комітетів, які складаються з волонтерів та формуються на постійній або тимчасовій основі.

Важливо зазначити, що який би спосіб організації взаємодії країни не обирали спільним є: робота не тільки в напрямі професіоналізації органів місцевого самоврядування щодо сприйняття та врахування ідей, настроїв, оцінок громадян, але й в напрямі роботи з громадянами, щодо знань і навичок реалізації суб'єктності в громаді шляхом виявлення, структуризації і підтримки лідерської та ініціативної активності.

В Україні діють різні форми партнерської взаємодії на рівні громад. Більшість із них мають добре розвинене нормативно-правове забезпечення. За винятком соціального підприємництва і громадського бюджету. Оцінка важливості та сприяння впровадженню їх на державному рівні ще попереду. В Україні багато форм взаємодії стейкхолдерів реалізується за участі та підтримки міжнародних партнерів. Активізація та поширення тих чи інших форм партнерства здебільшого є реакцією на виклики та адаптацією до них громад в умовах адміністративно-територіальної реформи, реформ окремих галузей соціальної сфери та безпекових ризиків.

Для України властива велика міжрегіональна асиметрія у активності використання різних форм партнерства. За відсутності стратегічного бачення та систематичної цілеспрямованої роботи над формуванням продуктивної взаємодії стейкхолдерів в громадах асиметрія з одного боку пояснюється індивідуальними прагненнями окремих посадовців місцевої влади, певною їх політичною волею.

Аналіз розвитку різних форм партнерської взаємодії в Україні та країнах ЄС свідчить про існування широких перспектив в цьому напрямі для нашої країни. Стимулювання їх використання буде посилюватись в нових децентралізованих умовах розвитку громад орієнтованих на повоєнну відбудову. В цьому контексті важливо об'єктивно оцінити ті можливості, які вони дають, визначити стратегію розвитку партнерств з урахуванням закордонного досвіду, який обов'язково передбачає допартнерську роботу із посилення спроможності суб'єктів взаємодії (ініціативних груп, громадських організацій, волонтерів, груп за інтересами).

Література:

1. Ольчак М., Ростек К. Вдосконалення соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах: посіб. підготовлений на основі навчальних матеріалів проекту «Соціальні послуги». Київ : 2019. 57 с.
2. Форми та методи залучення громадськості: навч. посіб. Інститут громадянського суспільства; за заг. ред. В. Артеменка. Київ : ІКЦ «Леста», 2007. 248 с.